

Д-р БОРИВОЈЕ М. ДРОБЊАКОВИЋ

ВАРОШИЦА ЉИГ

— ПРИЛОГ ПРОУЧАВАЊУ ВАРОШИЦА У СРБИЈИ —

(Примљено на седници Научног савета Етнографског института САН 7-VI-1949)

У јесен 1947 године провео сам десетак дана у неколико качерских села по пословима Етнографског музеја, и том сам се приликом задржавао у варошици Љигу интересујући се за њен постанак и развитак. Прикупљене податке објављујем као прилог проучавању варошица у Србији.

* * *

Качер је област у високој Шумадији која обухвата северну и западну подгорину Рудника.¹⁾ Осим Љига, Белановице и Рудника, сва остала насеља у овој области су села, која су због изразито планинског рељефа разбијеног типа. Рудник, Белановица и Љиг варошице су новијег датума. Белановица је до 1904 године била село и улазила је у састав Калањевачке општине. Рудник је проглашен за варошицу касније, а Љиг је са засеоцима Липовицом, Боблијом, Петаковцем и Вигњицом чинио општину села Гукоши, од које се одвојио 1922 године, када је проглашен за варошицу.

Љиг је постао и развијао се на исти начин као и друге шумадишке варошице патријархалног режима. Његова је основа мало друмско насеље са општинском судницом, школом, механом, два дућана, две чаругије, три терзије и неколико кућа груписаних испод Гукошког Брда поред реке Љига и друма који туда води. Тај део села Гукоши звао се „на Љигу“,²⁾ па је доцније ово насеље расло придоласком нових досељеника и од матице се ширило поглавито дуж друма поред реке Љига.

Као остала качерска села, и Гукоши су разбијеног типа са растуреним и скривеним кућама и са становништвом поглавито стариначким.³⁾ У „Попису нахија“ из времена аустриске окупације Србије (1717—1739) Гукоши се не помињу; међутим, на карти која је приложена овоме попису унето је ово село под именом Kukosch са

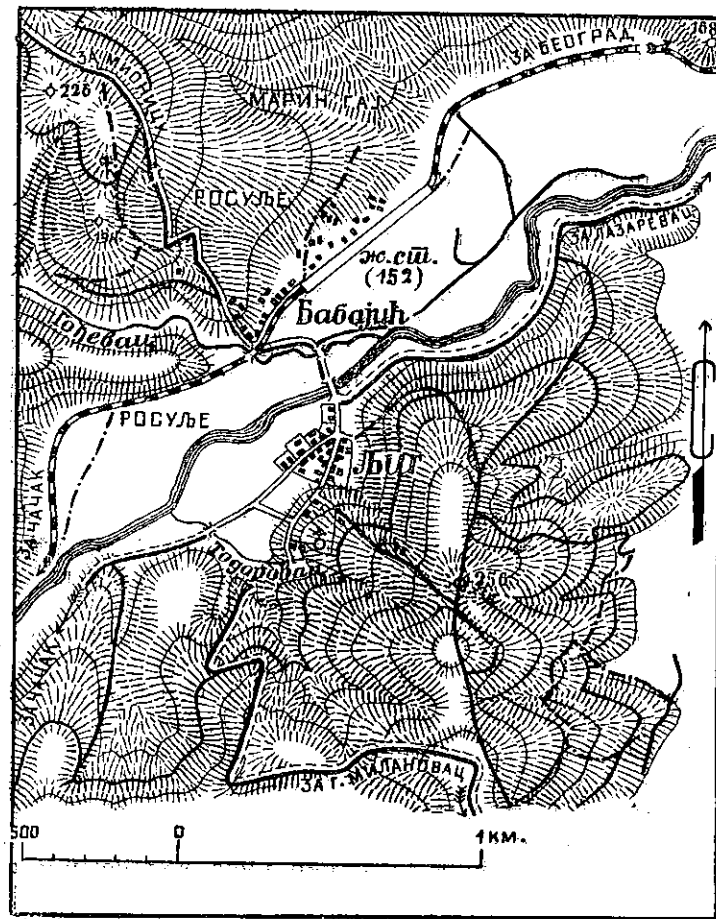
¹⁾ Види: Мил. Ракић, *Качер* (Насеља III) и Јеремија Павловић, *Качер и Качерци*. Београд, 1928.

²⁾ Мил. Ракић, *Качер* (Насеља III), 838.

³⁾ Исти, стр. 838.

ознаком насељеног места.⁴⁾ Доцније, у првим десетинама прошлог века, Гукоци су насеље које 1818 године има 50, а 1822 године 48 кућа.⁵⁾

Мало друмско насеље „на Љигу“ у ово време није постојало. Његов заматак пада највероватније тек касније, са настанком слобде и живљега саобраћаја. Основано поред друма и реке Љига, по њој је и добило име. А река Љиг помиње се, колико нам је познато,

Варошица Љиг на истоименој реци.

у 17 веку. Евлија Челебија помиње реку Љиг (Lig nehri), који извире из Кага Дага из села Ваht и улива се у Колубару близу Ваљева.⁶⁾ И доцније, у првим десетинама 18 века, на Епшелвицовој карти која

⁴⁾ Др. Душан Пантелић: Попис пограничних нахија Србије после Пожаревачког мира (Споменик САН ХСХVI, II разред, књ. 75, стр. 19—40 и карта у прилогу).

⁵⁾ М. Петровић: Финансије и установе обновљене Србије, књ. II стр. 479 и 559.

⁶⁾ Ове податке ми је љубазно уступио Г. Глиша Елеговић из Evlija Çelebi, Seyahatnamesi VI, 104.

је приложена раније поменутом попису нахија из времена аустриске окупације, уцртан је Lig Bach.⁷⁾

По казивању Игњата Јовановића, једног од старијих досељеника, када је он као дечко из колубарског Дучића 1899 године дошао у ово место на занат, овде је затекао породице: Ђорђа Марића, терзије; Митхила Рулића, трговца, чији се отац доселио из колубарске Осеченице; Гаврила и Владимира Симића, касапа; Петра Недељковића, ковача, који се из Нове Вароши населио најпре у Луњевицу, а из ње овде; Гаврила Јелисијевића, сарача, родом из таковског Теоцина; Милосава Николића, трговца, родом из драгачевског Горачића; Николе Никшића, поткивача, досељеног из качерског Заграђа, и Љубомира Крчмарца, трговца, који је дошао из качерског Бранчића.

Куће ових породица биле су поређане дуж друма почевши од места на Љигу па до зграде данашње апотеке. Остали простор, који данас заузима варошица, био је под ливадама и њивама, и Љиг је у то време, а то је крај прошлог века, мало друмско насеље у коме се задржавају путници и кириције. Није био ни економски ни административни центар.

Иако није био ни административни ни економски центар, у Љиг су ипак у првој десетини нашег века, до 1914 године, дакле до Првог светског рата, придолазили нови досељеници, поглавито из села непосредне околине, и то махом занатлије и трговци. Али како послови нису „кретали“, Љиг не напредује све до 1922 године, када је проглашен за варошицу. Кратак период од 1901 до 1912 године није био довољан да се ово место подигне, а што оно није напредовало ни до 1922 године, а од тада се развија и подиже, главни су узрок били ратови који су у то време вођени.

После проглашења за варошицу Љиг добија регулациони план, право на одржавање „пијаце“ и три вашара. Десетак година раније, 1911 године, почело се са изградњом пруге од Лајковца за Горњи Милановац, која је пуштена у саобраћај 1917 године, за време Првог светског рата. У непосредној близини варошице, на другој обали реке Љига, постављена је железничка станица Бабајух-Љиг, што је са каснијим проглашењем за варошицу учинило да ово место све више преузима улогу економског центра за околину, с једне стране за качерска села са рудничких падина, а с друге стране за села суседне Колубаре. Варошица Љиг постаје тржиште и извозно место за планинска рудничка села богата воћем и пићем као и за суседна колубарска житородна и сточарска села. „Пијаца“, која се држи сваке суботе, и вашари који се одржавају 12 јула, 26 јула и 27 октобра⁸⁾, били су врло живи и познати, нарочито због трговине стоком. У то је време придолазак становништва интензивнији. Поред основне школе, отворене 1907 године, Љиг 1928 године добија Радничку школу, а 1930 и Здравствену задругу. Како нису имали цркву, већ се служили црквом у оближњем селу Моравцима, исте су године подигли и цркву. Године 1944 варошица добија нижу гимназију, за коју се сада подиже велика, модерна зграда.

* * *

Од априла 1947 године Љиг је административни центар за новоосновани Љишки срез, у чији су састав ушли: највећи број села

⁷⁾ Др. Душан Пантелић: поменуто дело (карта у прилогу).

⁸⁾ Датуми су по новом календару.

ранијег Качерског среза, један део села ваљевске Колубаре, и села: Дудовица из београдске Колубаре и Ба из Таковског среза. Данас је Љиг не само економски него и административни центар; као такав он се територијално развија и број становништва ће се повећавати. Управна средња организација захтева већи број службеника и за њих је потребно изградити станове као и друге јавне грађевине. Ово ће изазвати ширење варошице, свакако и на другој обали реке Љига, тамо где већ постоји мало друмско насеље суседног села Бабајића, формирано око железничке станице.

*
*
*

Данашње становништво Љига чине поглавито прве генерације досељеника из села ранијег Качерског — данашњег Љишког и из Колубарског среза. Осим породица које су се овде населиле пре 1900 године у Љигу су данас ови родови:

Из ранијег Качерског — данашњег Љишког среза: *Вукајловић*, 1 к., трговац (Аранђеловдан), из Рудника; *Андрићи*, 2 к., трговац (Ђурђевдан), из Дића; *Савићи*, 2 к., трговац (св. Лука); *Марјановићи*, 2 к., опанчар (св. Никола), *Данојловић*, 1 к., опанчар (Ђурђевдан), *Петровић*, 1 к., абација (Ђурђевдан), *Гајић*, 1 к., абација (св. Никола), *Васићи*, 3 к., абација (Аранђеловдан), *Радоевић*, 1 к., кројач (св. Јован), сви из Ивановаца; *Милосављевићи*, 2 к., кафеџија (св. Лука), *Павловић*, 1 к., трговац (св. Лука), *Недељковић*, 1 к., трговац (св. Никола), сви из Мораваца; *Јанковић*, 1 к., трговац (св. Јован), *Томићи*, 2 к., трговац (св. Стеван), *Ранковић*, 1 к., (св. Јован), сви из Штавице; *Сајић*, 1 к., абација (св. Тома), *Милићевић*, 1 к., кафеџија (Ђурђевдан), *Мартиновић*, 2 к., бравар (Ђурђевдан), *Ивковић*, 1 к., бравар (Ђурђиц), сви из Гукоша; *Томић*, 1 к., трговац (св. Лука), из Шутаца; *Радивојевић*, 1 к., опанчар (св. Никола), *Маринковић*, 1 к., абација (Ђурђевдан), *Дујић*, 1 к., пекар (св. Никола), сви из Бранчића; *Сарић*, 1 к., трговац (Ђурђевдан), из Калањеваца; *Павловићи*, 2 к., столар (Ђурђиц), из Пољанице; *Недићи*, 2 к., опанчар (Митровдан), и *Павловићи*, 1 к., трговац (св. Никола), из Угриноваца.

Из Колубарског среза: *Лазаревић*, 1 к. (св. Јован), *Јаковљевић*, 1 к., ковач (Ђурђиц), из Дучића; *Остојићи*, 3 к., трговац (св. Лука), *Ковачевић*, 1 к., кафеџија (Ђурђевдан), *Недељковић*, 1 к., извозник (св. Јован), *Павловић*, 1 к., воскар (св. Лука) сви из Бабајића; *Илић*, 1 к., опанчар (Ђурђевдан), из Трбушнице; *Грујић*, 1 к., пинтер (св. Јован), из Мионице; *Мијаиловићи*, 3 к., земљорадник (св. Јован), *Ђорђевић*, 1 к., опанчар (св. Никола), из Бошњановића; *Смиљанићи*, 3 к., столар (св. Јован), из Славковице; *Сајићи*, 2 к., рабација (св. Лука), из Кадине Луке; *Јанковић*, 1 к., трговац (Велика Госпојина),

Из Тамнавског среза: *Остојићи*, 2 к., бојација, из Новака.

Из осталих крајева: *Вуковић*, 1 к., бравар (Ђурђевдан), из Душковца (околина Ужичке Пожеге); *Ђорђевић*, 1 к., посластичар, (Аранђеловдан), из Крагујевца; *Кубуровић*, 5 к., ковач (св. Никола), из „Санцака“; *Улемек*, 1 к. (св. Јован), из Лике; *Ристић*, 1 к., апотекар (св. Никола); *Мурга*, 1 к., млинар, пореклом Француз, овде дошао из Ниша; *Петровић*, 1 к., опанчар (Ђурђиц), из околине Ужичке Пожеге; *Јовановић*, 3 к., пекар (Аранђеловдан), из Црне Горе; *Јерданов*, 1 к., баштован, из Бугарске.

Résumé

D-r Borivoje M. Drobñaković

LA BOURGADE DE LJIG

Ljig qui, jusqu'à 1922, avec ses hameaux faisait partie de la commune du village Gukoš, s'était formé et développé, tout comme les autres bourgades du type patriarcal, d'une petite localité avec la mairie, l'école, une auberge et plusieurs magasins et ateliers d'artisan, situés des deux côtés de la route le long de la rivière Ljig. L'auteur utilise les renseignements contenus dans la littérature, les archives, et les vieilles cartes géographiques pour démontrer que Ljig n'existait pas au XVIIIe siècle et qu'il ne faut chercher son origine qu'à l'époque après la deuxième insurrection serbe. Jusqu'à la fin du XIXe siècle, il est resté une petite localité sur la voie publique avec une dizaine de familles établies d'une manière fixe. L'affluence de la population, en premier lieu des artisans et des commerçants, venant des villages environnants, qui s'accomplissait même avant la première guerre mondiale, devient plus vive depuis que Ljig fut proclamé bourgade en 1922. C'est alors qu'il obtient un plan général de régulation, le droit de „tenir marche" et trois foires par an. Ljig devient ainsi le centre économique de ses environs. A partir de 1948, il est le siège de l'arrondissement de Ljig, nouvellement formé, et, après la libération en 1944, il obtint, outre les écoles déjà existantes, le cours inférieur du lycée. A la fin l'auteur donne un aperçu d'origine de la population actuelle de Ljig.

